

The State of Punjab v. Mohinder Singh, etc. (Pattar, J.)

(6) ਇਹਨਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ 3 ਵਿੱਚ, VI ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਲਟਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਹਾਇਰ-ਪਰਚੇਜ਼ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ P. 1 ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਸਮਝੌਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਾਇਰ, ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ, ਮੈਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮਿਤ ਸਾਲਸ ਸ਼੍ਰੀ ਸੀ.ਐਲ. ਵੇਹਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼, ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਸਾਲਸੀ ਕੋਲ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ। ਕੰਪਨੀ ਸਾਲਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ। ਉਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਅਵਾਰਡ ਫਾਈਲ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੀ ਫੀਸ ਜੋ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੁਪਏ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 500 ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਲਿਕਵੀਡੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਲਾਹ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸਾਲਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਣ। ਜਿਹੜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਲਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਵਰਿੰਗ ਲੈਟਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸੂਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੈਸੇਜਰ ਦੁਆਰਾ (ਸਾਲਸ ਤੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਅਤੇ ਸਾਲਸ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਭੇਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(7) ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਬੋਝ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕ ਉੱਤੇ ਪਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

N. ਕੇ.ਐਸ. _ ;

ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਅਪਰਾਧੀ

ਪ੍ਰਿਤਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੜ ਜੇ.

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ- ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ।- ਜਵਾਬਦੇਹ।

ਸੀ.ਆਰ. 1973 ਦੇ 1159 ਆਰ

14 ਮਾਰਚ 1974 ਈ.

ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ (1898 ਦਾ ਐਕਟ V)-ਧਾਰਾ 161(3), 162(1), 172, 173(4) ਅਤੇ 207 -ਏ (3)- ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ

ILR ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1976)1

ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ-ਦੋਵਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ-ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ

ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ-ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 161(3) ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰ ਧਾਰਾ 172 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ -ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ - ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 161(3) ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਹਰੇਕ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(4) ਦਾ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 161(3) ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਨਿਆਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 172 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 162, 173(4) ਅਤੇ 207-ਏ(3) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਇਸਤਗਾਸਾ ਏਜੰਸੀ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਸਵੀਰ, ਜਿਹਾ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਲਈ। ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ, ਭਾਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਹੋਣ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 162(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 161 (3) ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੀ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 172, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ 4 ਦਰਜ ਹਨ।

1973 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਸੰਗਰੂਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਐਸ. ਰੇਖੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੇਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੁਫਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਉਪ-ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

161 ਕਰੋੜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ 1. ਨੇਤਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, 2. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ, 3. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ, 4. ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ, 5. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀ.ਸੀ. ਪੁੱਤਰ ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ, 6. ਡਾ. ਐਮ.ਪੀ. ਮੁੰਗਾ, ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ, ਪਟਿਆਲਾ, 7. ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਐਸ.ਆਈ. 8. ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 302/452/324/ ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 323/148/149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ

ਸਟੇਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਬੀਰਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ।

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਪੀ ਅਟਾਰ, ਜੇ.-ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ 22 ਨਵੰਬਰ, 1973 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੁਫਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਨੇਤਰ ਸਿੰਘ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਉਪ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(2) ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਅਕਬਰ ਪੁਰ ਛੰਨਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 302/149, 452/149, 324 ਤਹਿਤ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। /149, 323/149 ਅਤੇ 148, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ। ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਾ 173, ਉਪ ਧਾਰਾ (4), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦਰਜ ਹਨ। - ਧਾਰਾ 161(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਸੰਗਰੂਰ ਨੇ ਨੇਤਰ ਸਿੰਘ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊਜ਼ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੁਫਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏਐਸਆਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ

ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਐਸ.ਪੀ. ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

(3) ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਿਪਟੀ ਐਸ.ਪੀ. ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 161, ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਸੰਘਤਾ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ 'ਉਪ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵੀ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅੱਠ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇਤਰ ਸਿੰਘ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏਐਸਆਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਸਵਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ: ਮੂੰਗਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਮੰਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਉਪ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਸਵਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ: ਮੂੰਗਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਛੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਉਪ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 173(4), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ/ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਫਤ ਕਾਪੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 173 ਦਾ ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

“ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ, - ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਵਿਚ, ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 154 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ, ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 164 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਸਮੇਤ, ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 161 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ 4 ਕਾਪੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ: -

- (1) ਸੈਕਸ਼ਨ 173 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ।
- (2) ਧਾਰਾ 154, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ।
- (3) ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਅੰਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- (4) ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ, ਜੇਕਰ

The State of Punjab v. Mohinder Singh, etc. (Pattar, J.)

ਕੋਈ ਹੋਵੇ। 164, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ।

- (5) ਧਾਰਾ 161 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ , ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਛੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ , ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮੰਗੀਆਂ ਸਨ।

(4) ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 'ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 161 (3), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 173(4), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਿਆਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 (4), ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 207-ਏ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 'ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਧਾਰਾ 173(4), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਇੱਕ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਵਧੀਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਪਟਿਆਲਾ ਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਿਪਟੀ ਐਸ.ਪੀ. ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਪਟਿਆਲਾ ਏ . ਉਕਤ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕਤਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਨੌਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਛੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਧਾਰਾ 161(3), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਛੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ

ਡਿਪਟੀ ਐਸ.ਪੀ. ਨੇਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰ ਲਏ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਿਨ ਟੈਂਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਬਿਆਨ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਪੀ ਡਬਲਯੂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਨੇਤਰ ਸਿੰਘ ਪੀ ਡਬਲਯੂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤੱਥ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਅਤੇ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਪ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ , ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 21 ਅਗਸਤ 1972 ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਇੰਚਾਰਜ ਪੁਲਿਸ ਗਾਰਡ ਰਾਜਿੰਦਰ

ਹਸਪਤਾਲ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਉਪ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਟੈਂਡਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

■ (5) ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇਆ: -

ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 161, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 162, 173(4) ਅਤੇ 207-ਏ(3), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਸਵੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਏਜੰਸੀ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਰਾਹ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਾਓ ਅਤੇ ਹਿਲਾਉਣ ਲਈ ਵੀ

(1) 1970 ਕਰੋੜ. ਐਲਜੇ 558.

ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ. ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ, ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਾਬਿਦ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ (2) ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(6) ਨੂਰ ਖਾਨ. ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (3), ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਧਾਰਾ 161 (3) (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ) ਪੁਲਿਸ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕੇਸ ਕਿਵੇਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

The State of Punjab v. Mohinder Singh, etc. (Pattar, J.)

ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ।

(7) ਦਾਦਨ ਗਾਜ਼ੀ ਬਨਾਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (4) ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਹੁਣ ਇੱਕ ਉਤਸੁਕ ਅਤੇ ਸਗੋਂ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਇਹ ਮਫੁੱਲ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 172 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ।

ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 172 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਧਾਰਾ 162 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸਨ।

(2) 1962(2) ਕਰੋੜ LJ 590. ~

(3) ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 286.

(4) ILR (1906) 33 ਕੈਲ. 1023

ਉਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਧਾਰਾ 172 ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਘੱਟ ਅਤੇ ਅਨਿਯਮਿਤ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇੱਕ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ।”

(8) ਗੋਰੀਕਰੀ ਨਰਸੇਜੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (5) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮੁੱਖ-ਨੋਟ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਕਿ 1945 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ II ਦੁਆਰਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਉਪ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਬਿਆਨ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ। ਉਪ-ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ 'ਸ਼ੱਲ' ਨਵੀਂ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੰਦਾ ਟੋਰੀ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਹਰੇਕ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ

ਖਾਸ ਗਵਾਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਰਾਏ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਯੋਗ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

1923 ਦੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਐਕਟ XVIII ਨੇ ਧਾਰਾ 163 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਉਪ ਧਾਰਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ 4 ਸ਼ਬਦ 'ਚਾਹੇ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ' ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਨ; ਹੁਣ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(5) ILR 1955 ਹੈਦਰਾਬਾਦ 644.

T¹ he State of Punjab v. Mohinder Singh, etc. (Pattar, J.)

ਮਾਰੋਤੀ ਮਹਾਗੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ **ਸਮਰਾਟ** (6) ਅਤੇ **ਗੌਰੰਗਾ ਮੋਹਪਾਤਰਾ** ਬਨਾਮ **ਰਾਜ** (7) ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ : ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 161 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (3) ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਹਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

(9) **ਬੇਜੋਏ ਚੰਦ ਪਾਤਰਾ** ਬਨਾਮ ਰਾਜ (8) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿਰ ਨੋਟ (a) ਅਤੇ, (d) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ: -

ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਰੀਰੋਰਡ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਘਣਾ ਸੰਸਕਰਣ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸਦੀ ਸਟੀਕਤਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 161(3) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਜਿਰਾਹ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(10) ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 161(3), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 173(4), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦੋਵਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

(11) ਡਰ ਈ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਮੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(6) ਏਆਈਆਰ 1948 ਨਾਗਪੁਰ 74

(7) ਏਆਈਆਰ 1954 ਉੜੀਸਾ 49.

(8) ਏਆਈਆਰ 1950 ਕੈਲ. 363.

ਦੀ ਧਾਰਾ 172, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 162, 173(4) ਅਤੇ 207-ਏ(3), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਏਜੰਸੀ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। V ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਸਵੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਹਾਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਲਈ। ਧਾਰਾ 162, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ "ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ, ਭਾਵੇਂ ਪੁਲਿਸ-ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ" ਸ਼ਬਦ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਆਨ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 172, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 162(1), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 162(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 161(3) ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 172, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪੁਲਿਸ-ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਧਾਰਾ 172, ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪੁਲਿਸ-ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ।

(12) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਸੰਗਰੂਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇ. ਐਸ. ਕੇ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁੱਕਦੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਭਾਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਫੁਟਕਲ ਸਿਵਲ

ਐਮ ਐਲ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਐਮ ਆਰ ਸ਼ਰਮਾ ਜੇ. ਜੇ.

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਆਦਿ। - ਜਵਾਬਦੇਹ.

1969 ਦਾ ਸੀ.ਡਬਲਿਊ. ਨੰਬਰ 426.

15 ਮਾਰਚ 1974 ਈ.

*

ਪੰਜਾਬ ਟਾਊਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਐਕਟ (1922 ਦਾ **IV**) — ਧਾਰਾ 25, 26[^]
27, 36 ਅਤੇ 42— ਟਾਊਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਸਕੀਮ, ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਡੈਂਟ ਹਾਊਸ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਸਕਦੀ ਹੈ —
ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ—ਕੀ ਫਰੇਮ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ